

Nederlandsch Boschbouw-Tijdschrift

OPRICHTER Dr J. R. BEVERSLUIS

Orgaan van de Nederlandsche Boschbouw Vereeniging

21e Jaargang

No. 5

Mei 1949

Oorspronkelijke Bijdragen

REDE BIJ DE HULDIGING VAN Prof. J. H. JAGER GERLINGS

uitgesproken te Wageningen op 2 April 1949 door

Jhr W. H. DE BEAUFORT

Professor Jager Gerlings en Mevrouw,
Dames en Heren,

De Commissie welke, met hulp van velen er in slagen mocht U deze middag te bereiden, verzocht mij een enkel woord tot U te richten, daarbij de wens uitsprekend dat ik dit — om niet in onnodige en vermoeiende herhaling te vervallen — uit aller naam zou doen.

Als ik U dus hier toespreek uit naam van Collega's en Vrienden, dan wil ik deze kring wel zo ruim mogelijk getrokken zien, want allen, hier aanwezig of niet, willen daartoe gerekend worden.

Hoewel het geen pas geeft, over zichzelf te beginnen, is het mij toch wellicht veroorloofd er hier even aandacht aan te schenken, waarom juist mij het voorrecht beschoren was, dit hier te mogen doen.

Wanneer ik onder collega's mag verstaan „alle Nederlandse bosbouwers” dan geloof ik dat ik mij tot degenen rekenen mag, die bijkans van de aanvang van Uw loopbaan af, het voorrecht hadden U te kennen en omgang met U te hebben.

Die omgang leidde tussen ons tot vriendschappelijke verhoudingen, waarom ook Uw vrienden in mij een vertegenwoordiger wilden zien en zelfs — ook al zullen straks Uw oud-leerlingen bij monde van Ir V e e n het woord tot U richten — ook ik zou mij Uw oud-leerling mogen noemen, want toen gij in 1902 tot houtvester in de Houtvesterij Kootwijk werd aangesteld en zich in Barneveld vestigde, kwam ik U reeds in 1905 de overlast bezorgen, die nu eenmaal iedere volontair met zich brengt!

Het is in die jaren, waarde Gerlings, dat Uw voorbeeld aanstekelijk op mij werkte, het was Uw enthousiasme en liefde voor het vak onzer keuze, Uw toewijding aan de U toevertrouwde terreinen, waarbij niet alleen het bos, dat grotendeels nog aangelegd moest worden, maar ook de bodem en zijne geschiedenis, de mensen die er op leefden en werkten — ik herinner slechts aan Uw grote werk voor de Verdeling der Kootwijker Maalschap — Uw aandacht hadden, mij — om het zo maar eens populair te zeggen. — een „lik uit de pan” bezorgde en voor

altijd won voor het dienen van een aan afwisseling rijk, natuurlijk Nederlands bos!

Wat is het eigenlijk dat ons bosbouwers zo grijpt bij de keuze van ons vak?

Zeker allereerst de grote bekoring welke ervan uitgaat, maar dan ligt voor de bosbouwer die bekoring wel bijzonder verankerd in de omstandigheid dat ons vak zo altruïstisch is, dat wij werken en zorg wijden aan een bos, dat eerst aan een ver nageslacht zijn rijpste vruchten schenkt; dat onze arbeid ons los maakt van een zich zelve zoeken, omdat wij weten dat als het „boompje groot” — het „plantertje dood” is.

Omdat wij ons bewust zijn te arbeiden aan een object dat bij uitstek tot de geschiedenis behoort, waardoor wij eigen werk klein leren zien, want het bos dat tot ons komt uit een grijs verleden en heen groeit naar een ons onbekende toekomst, veroorlooft ons slechts een paar regels te schrijven in het dikke boek van zijn historie.

En nu is het grootse maar ook buitengewoon verantwoordelijke van ons vak dat wij in die korte spanne tijds, die ook Uwe veel-jarige loopbaan slechts is, waar het een vergelijking geldt met de bosgeschiedenis, veel kunnen doen, dat voor dat bos voor heden en toekomst ten goede dan wel ten kwade keren kan en het is die zware verantwoordelijkheid, die ons eerbied afdwingt voor ons arbeidsveld.

Wanneer wij even met zevenmijlslaarzen dat wijde gebied der bos-historie doorschrijden, dan zie ik — alle geschiedenis is relatief want ook heden leven er nog mensen op deze wereld in het „stenen tijdperk” — de „oude geschiedenis” van ons bos besloten in zijn bodem, waarvan Bijvanc k zo treffend zegt, dat die — als in een archief — de documentatie onzer geschiedenis in zich sluit.

Daarna zie ik de mens optreden als gebruiker van het bos en in de schier duizend jaren die wij als „middeleeuwen” zouden kunnen aanmerken, zelfs een roekeloos verbruiker worden; meer „boshouwer” dan „bosbouwer”, totdat met de 19de eeuw definitief het besef doordringt dat wij „bosbouwers” moeten worden.

Die zakelijke eeuw bracht ons een zakelijk bos, waarop thans veelal smalend wordt neergezien. Maar vergeten wij nooit dat zij ons weer bossen schonk, bossen waarin wij thans verder mogen werken.

Ook het einde der Middeleeuwen van het bos kende, naast alle zakelijkheid, zijn romantiek.

Was het niet diezelfde 19de eeuw die een ten Kate zijn „Kerk van ongekorven hout” deed bezingen, die ons een „Middachter Allee” schonk, waarin wij als 't ware de Gothiek van het bos bewonderen? Het bos waarvan niemand minder dan de universele geest die Goethe was, in zijn Wanderer's Nachtlied de majesteit vertolkte, met die even sombere als verheven woorden:

„Über allen Gipfeln ist Ruh
In allen Wipfeln spürest du
kaum einen Hauch.....”

Dan, op het einde dier eeuw, staan wij op de drempel van een nieuwe tijd en kondigt zich voor ons bos de „renaissance” aan.

En dáár is het dat Uw werk een aanvang neemt, en gij tot de bevoor-rechten behoort, welke die wedergeboorte aanvoelen en dienen willen.

Het kon ook moeilijk anders. Als leerling van de Münchense Professor Mayer moest gij vertrouwd raken met de bosbouw op natuurwetenschappelijke grondslag, als enthousiast volgeling van een van Schermbeek behoort gij tot de eersten die zijne school uitmaakten. Zo zag reeds het woest en bijster land van Veluwe U komen als een die niet alleen aan bomen dacht, maar vooral aan zijn bodem, die eenmaal bos zou dragen, zich toewendde.

Het was toen, dat ik U leerde kennen, zoekend naar de betekenis van de afwisseling der Veluwse zanden naar het U boven alles belang inboezemende roodzand, van welke onderzoekingen in de jongste tijd, Moerman een dankbaar gebruik maakte in zijne wetenschappelijke verhandeling daarover voor het Aardrijkskundig Genootschap (September 1947).

Gij waart het, die tot degenen behoort die aan de bodem gingen vragen: „wat er groeien kon?” Die later in Breda, en in Uw lange vruchtbare dienst bij ons Staatsbosbeheer velen de weg weest niet alleen naar, maar ook — in het bos — het bos als een samenstel van alles wat daarin leeft en groeit, het bos als biotoop, ja als „levensgemeenschap”.

Zo was het geen wonder dat gij toen gij in 1933 geroepen werd aan deze Hogeschool Bosbouw te doceren, in Uw College — wanneer ik, wat ik vermoed, Uw bijdrage over de „Bosbouw” in Noorduy'n's Wetenschappelijke bibliotheek als ene afspiegeling van Uw college mag beschouwen — de Typologie van het bos tot Uw leerstof maaktet.

Hoe oneindig rijker en veelzijdiger werd ons kennen van bos en bosbouw gedurende Uw loopbaan, zo zelfs dat al zult gij op die bijkans halve eeuw terugziende — als ieder sterfelijk mens — wellicht de wens koesteren: „mocht ik het nog eens over doen, hoe anders zou ik het dan doen!” — en dat klemt voor ons bosbouwers te meer, omdat wij werken aan een bodemvoortbrengsel waarvan het tijdsverloop van zaaien tot oogsten langer is dan een mensenleven, zo dat onze fouten eerst later openbaar worden — toch zult gij, in het bewustzijn, te hebben mogen leven en werken aan de wedergeboorte, de renaissance van het Nederlandse bos, dankbaar gestemd zijn dat juist deze arbeid in dit tijdsgewricht U ten deel viel op de levensweg.

Hoe oneindig rijker werd in die spanne tijds de kennis, waarmede de jonge bosbouwer toegerust wordt, voor zijn levenstaak. Hoe verdiept werd het inzicht in wat bos was en is en worden kan. Neem het pollenonderzoek, en wat het ons aan bosgeschiedenis openbaarde; neem de plantensociologie en hoe ze ons inzicht verbreedde, in wat het bos wezen kan.

Wel zien wij bij deze groeiende belangstelling voor het bos, die mede dank zij Uw arbeid, toewijding en voorbeeld steeds meer veld won, het bos ook in zijn verscheidenheid, ja schoonheid, dienstbaar gemaakt aan de mens.

Leefden voorheen de sprookjes onzer kinderjaren op een achtergrond van dat geheimzinnig woud, 't welk de romantiek slechts als „phenomeen” bewonderde, thans zien wij ook het natuurschoon de mens dienstig gemaakt, ter „recreatie”.

Maar ging daarmee de poëzie van het bos verloren? Geenzins! De meerdere kennis bracht een verdieping mede, die nieuwe schoonheden openbaarde, en nooit kan de plantensociologisch gevormde bosbouwer,

zijn arbeid schoner, idealer zien, dan met de woorden van de fameuze Vlaamse dichter Guido Gezelle in gedachten:

„Mij spreekt de blomme een tale
mij is het kruid beleefd,
mij groet het al te male
dat God geschapen heeft.”

Ziedaar de poëzie ook van Uwe levensgang, van Uwe arbeid voor en in het Nederlandse bos.

Zij die denken zouden dat dit zoeken en streven naar idealer bosvormen Uw enig arbeidsdoel zou zijn geweest, zouden aan Uw realiteitszin, als bosbouwer intussen danig te kort doen.

Overtuigd als ge waart dat dit „natuurlijker” bos het uiteindelijk ook winnen zou in houtproductie; — en onze ervaringen in het Nederlandse bos beginnen na deze nauwelijks halve eeuw U reeds gelijk te geven — stond en staat ge reeds jaren op de bres, om een beter bosproduct de waardering te doen genieten die het toekomt.

Bekend en erkend is Uw arbeid in de Commissie Inlandsch Hout, Uw aandeel in de vanwege Staatsbosbeheer en Heidemaatschappij, niet genoeg te waarden propaganda voor het Nederlandse hout, gevoerd op de Agrarische Jaarbeurzen en waar dit overigens pas had.

Dit dienen der bos-economie dat tegenwoordig over heel de wereld de aandacht vraagt, was ook U, binnen ons Nederlandse bos gezinszins vreemd.

Trekt niet in het huidig internationaal verkeer het bps als onmisbaar houtproducent, als vormer der teelaarde, als voorkomer van erosie en verstuiwing, aller aandacht?

Heeft niet de voorzitter van de Wereldorganisatie F.A.O. eens gezegd dat de wereld-voedselvoorziening nooit kan slagen, zonder een efficiënt doorgevoerde bosbouw! Omdat — om zijn belangrijkste argument te noemen — nog altijd het grootste deel der mensheid zijn potje kookt op een houtvuur?

Ook voor deze bos-economie had gij open oog, en gij hebt die, al die jaren, willen dienen met de gaven en krachten U geschonken, maar ook deze arbeid had voor U tot achtergrond het bos Uwer idealen.

Zij die daarbij Uwe metgezellen waren, Uwe collega's en vrienden, die zich Uwer herinneren als een, die altijd weer zocht naar die grotere eenheid van bodem en opstand, die meer dan eens beleefden, dat indien gij op ene excursie op 't appèl ontbraakt, bij navraag het steevaste antwoord luidde: „Gerlings zoekt naar regenwormen!” Zij die wisten, hoe door heel Uw leven heen aan dit natuurlijke bos Uw hart verpand was, moesten beseffen hoe diep het leed moest zijn, ook U, als bosbouwer, aangedaan, door de verwoesting die de jongste oorlog door ons Nederlandse bos deed varen.....

Ook Uw persoonlijk leven, Uw huiselijke haard werd daarbij niet ontzien.

Wetend dat een aandenken U destijds bij Uw afscheid van het Staatsbosbeheer aangeboden en U boven alles dierbaar, door de overweldiger was ontroofd, hebben wij gemeend, hier naar de geest van deze tijd, een stukje „wederopbouw” te moeten leveren, door dit verlies zo goed wij konden te herstellen en wellicht — gedragen door de sympathie van nog

breder kring dan toen — daaraan voor U nog groter waarde te kunnen verbinden.

Mevrouw Jager Gerlings:

Wanneer ene huisvrouw de rijpste, schoonste vruchten van haren hof opdist, pleegt zij haar mooiste schaal te nemen, om de gave schoonheid der vruchten te meerder te doen uitkomen.

Die schoonste, zilveren schaal werd uit Uw huis geróofd, en 'die willen wij Uwe man en U wederom aanbieden, opdat gij de vruchten die het leven U beiden nog schenken moge, waardig kunt opdienen.

Wilt dan verzekerd zijn dat telkens als gij die schaal toedraagt — ook, al schijnt zij ledig — zij gevuld zal zijn met de schoonste, rijpste vruchten van erkentelijkheid, waardering en genegenheid, vruchten die wij, collega's en vrienden van Uwe man, U daarop neerleggen en die telkens als gij beiden, of die na U komen, dit zilveren herinneringsblad ter hand zullen nemen, tot U mogen spreken van wat er leeft in ons aller hart.

HULDIGING EN AFSCHIED VAN PROF. JAGER GERLINGS.

Op Zaterdag 2 April vond in de senaatskamer van de Landbouwhogeschool te Wageningen het — om redenen van gezondheid uitgestelde — afscheid plaats van Prof. Ir J. H. Jager Gerlings als hoogleraar in de houtteelt en de bosgeschiedenis.

Vele collega's-hoogleraren, collega's-bosbouwers, vrienden en oud-leerlingen hadden aan de uitnodiging van het huldigingscomité gevolg gegeven om deze dag de scheidende hoogleraar een geschenk aan te bieden.

De voorzitter van dit comité, Jhr W. H. de Beaufort sprak Prof. en Mevrouw Jager Gerlings op de hem eigen wijze toe. De tekst van deze gevoelvolle rede is elders in dit tijdschrift opgenomen.

Als herinnering aan deze dag bood spreker een zilveren schaal met inscriptie en een album met handtekeningen aan.

Vervolgens voerde de rector-magnificus, Prof. Dr E. Brouwer, het woord, daarbij de 14-jarige periode van het hoogleraarschap van de heer Jager Gerlings vergelijkend met de bekende droom van Pharao uit het Oude Testament. De crisisjaren van 1933—1940 waren helaas nog de 7 vette jaren geweest, vergeleken met de magere van de bezettingstijd. In het bijzonder uitte deze spreker zijn erkentelijkheid voor de raad en steun, die de Landbouwhogeschool van Jager Gerlings heeft mogen ontvangen bij diens werkzaamheid als lid van de senaat in de moeilijke oorlogsjaren.

Tenslotte vertolkte Ir B. Veen, die de laatste jaren Prof. Jager Gerlings' assistent was, de dankbaarheid van de oud-leerlingen. Zijn grote liefde voor het bos als levensgemeenschap wist de hoogleraar op voortreffelijke wijze aan zijn studenten over te brengen en zijn onbegrensd werklust strekte hen tot voorbeeld.

Ir Veen bood een zeer goed gelijkend portret, geschilderd door Mej. B. van Noort, aan en hoopte dat dit schilderij nog vele jaren in het huis van Prof. Jager Gerlings zou mogen vertoeven, aler het zijn uiteindelijke plaats in de senaatskamer zou gaan innemen.

Behalve tot de sprekers voor hun woorden en geschenken, wendde de afgetreden hoogleraar zich tot de directeur van het Staatsbosbeheer, Dr J. A. v a n S t e y n, daarbij terugziend op zijn lange loopbaan bij die dienst, vóór zijn benoeming aan de Landbouwhogeschool. Geestig waren de herinneringen aan die oude tijd, toen alles nog per fiets moest worden bezocht en het tempo van de heer Jager Gerlings voor velen niet om bij te houden was! Ook richtte spreker zijn dankwoord tot de heer Veen, in het bijzonder voor het waarnemen van de colleges tijdens de hem plotseling overvallen ziekte, en tot zijn overige oud-medewerkers op „Hinkeloord”.
v. S.